

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

уміння аналізувати, протиставляти, розподіляти за категоріями, компонувати, конструювати, порівнювати, класифікувати, встановлювати порядок, відтворювати ідею, передбачати результат, робити висновки.

У статті розкриті лише деякі можливі шляхи використання інформаційно-комп'ютерних технологій в освітньому процесі. Звичайно, ці технології на уроках мови і літератури не слід сприймати, як універсальний засіб вирішення багатьох проблем, з якими щодня зустрічається словесник. Але ж таке важливе завдання, як формування творчого читача можна розв'язати тільки тоді, коли вчитель зуміє прищепити любов до художньої літератури, мистецтва. Звичайно, спілкування на уроках мови і літератури ніщо не замінить. Однак, живучи в епоху інформаційних технологій, ми повинні розумно ними користуватися. Якщо послідовно й систематично використовувати на уроках-словесності комп'ютерні технології, легше контролювати творчий розвиток учнів, формувати спеціалізовані знання в процесі навчання й виховання особистості, реалізувати можливості сучасних засобів навчання.

Нове покоління, що зростає в епоху інформації, потребує принципово нових підходів до організації навчання. Використання комп'ютерних та інформаційних технологій є необхідним інструментом для сучасного уроку української мови і літератури, що активізує пізнавальну діяльність учнів і є важливим кроком до виховання гармонійної особистості XXI століття.

Література:

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні 2007–2015 роки» від 9 січня 2007 року, № 537-в.
2. Голобородько К. Ю., Ткаченко Н. П. Інтерактивне навчання на уроках української мови та літератури. – Х.: Основа, 2007. – 176 с.
3. Морзе Н. В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій. – К.: Видавнича група BVH, 2008. – 352 с.
4. Обухова Н. Сучасні інформаційні технології // Відкритий урок. – 2011. – №2. – С. 22-23.

Ліпшиць Л. В.*

ФОРМИ І МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ

У статті проаналізовано форми і методи навчання, які сприяють формуванню соціокультурної компетентності майбутніх судноводів міжнародних рейсів при вивченні іноземної мови.

Сучасна концепція розвитку морської освіти в Україні втілює ідею модернізації системи вищої освіти відповідно до європейських та світових освітніх стандартів підготовки майбутніх спеціалістів морської галузі. Такий вектор освіти вимагає зміни змісту навчальних дисциплін та вказує на шляхи впровадження

---

* © Ліпшиць Л. В.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

в навчальний процес інноваційних методів і форм навчання.

Треба наголосити, що формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв є частиною соціально-гуманітарної підготовки у вищому морському навчальному закладі.

Зазначимо також, що ефективність формування соціокультурної компетентності може бути забезпечена шляхом максимального залучення студентів до навчальної діяльності, яка створює умови для професійного орієнтованого та міжкультурного спілкування. З цією метою необхідно обирати найбільш доцільні форми і методи навчання.

За визначенням М. Фіцули, форма організації навчання – це зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюється в установленому порядку і в певному режимі, а метод навчання – це спосіб упорядкованої взаємопов'язаної діяльності викладачів і студентів, спрямованої на досягнення поставлених вищою школою цілей [2, с. 152].

Аналіз наукових праць М. Данилова, Б. Єсіпова, М. Скаткіна, М. Махмутова, Ю. Бабанського, С. Петровського дає змогу констатувати, що у педагогіці існують різні форми і методи навчання. Але не всі вони є ефективними та можуть бути використані у професійній підготовці майбутніх судноводіїв.

Вирішити сучасні проблеми формування соціокультурної компетентності у процесі соціально-гуманітарної підготовки майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів можна за рахунок використання кейс-методу.

Аналіз наукових досліджень та публікацій педагогів-практиків свідчить, що проблему використання кейс-методу під час викладання різних дисциплін висвітлювали В. Давиденко, Г. Канищенко, Н. Піскунова, Ю. Сурмін, О. Сидоренко, Н. Тітова, П. Шеремета, В. Чуба та інші. Відомо, що кейс-метод активно застосовується за кордоном у процесі професійної підготовки педагогів. Про це свідчить аналіз наукових праць англійських (М. Аберкромбі, Ф. Едейем, Дж. Ерскін) та американських (Дж. Маан, Д. Крукшенк, Т. Бердта) дослідників.

Кейс-метод є інтерактивним методом і передбачає наближення процесу навчання до реальної практичної діяльності морських спеціалістів. Він сприяє розвитку винахідливості студентів, уміння вирішувати проблеми, розвиває здатність проводити аналіз і діагностику проблем, спілкуватися англійською мовою.

Зауважимо, що при вивченні іноземної мови майбутніми судноводіями міжнародних рейсів для використання кейс-методу необхідно брати за основу аутентичні тексти (уривки з художніх творів, газетні статті, рекламні оголошення, репортажі з місця подій, розслідування морських катастроф, спогади капітанів тощо).

На заняттях, зокрема з англійської мови, доцільно використовувати такі різновиди ігор: ділові, сюжетні, ситуаційно-рольові, рольові.

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

Ділова гра включає імітаційні завдання, ігрове проектування, аналіз ситуації. При цьому формується комплекс комунікативних умінь і вміння відчувати партнера по спілкуванню, уміння ідентифікувати себе з ним, знаходити способи досягнення позитивного кінцевого результату.

Приймаючи до уваги рівень комунікативних умінь студентів, слід обирати найбільш адекватні завдання, які вимагали б від студентів уміння легко і швидко приймати умови, запропоновані ситуацією, а також імпровізувати.

Сюжетні ігри – це ігри за певним задумом, що розкривається через відповідні події (сюжет) і розігрування ролей. Такі ігри пов'язані зі сферою людської діяльності й людських стосунків, оскільки своїм змістом вони відтворюють саме цей аспект дійсності. Удаючись до них, студенти намагаються по-своєму відтворити дії, взаємини, створюючи спеціальні ігрові ситуації. Сюжетна гра є динамічним феноменом, її розвиток виявляється насамперед у виникненні нових сюжетів, утілених у певних подіях, образних відтвореннях, задумах.

Ситуаційно-рольові ігри передбачають моделювання заздалегідь спланованих життєвих ситуацій, у яких студенти беруть на себе ролі членів суднового екіпажу і приймають рішення відповідно до умов, що склалися.

Використання ситуаційно-рольових ігор сприяє активізації мислення студентів, позбавляє пасивної позиції в засвоєнні знань, створює умови для виховання самостійності у виборі та прийнятті рішень, необхідних для професійної діяльності.

Під час рольової гри студенти використовують на практиці отримані теоретичні знання та аналізують помилки, зроблені ними та іншими партнерами по спілкуванню.

Важливо відмітити, що ігрова діяльність та її значення для розвитку людини неодноразово ставали об'єктом уваги й дослідження представників різних напрямів педагогіки й психології.

Так, М. Ананьєва та Г. Бокшань вважають, що вирішальним у створенні сприятливого психологічного клімату рольової гри є дотримання принципу автономності суб'єктів навчального процесу. Він полягає в урахуванні інтересів кожного студента, у наданні права робити самостійний вибір ролей, пропонувати власні варіанти вирішення задач. Принцип автономності виступає гарантом формування позитивної я-концепції, ініціативності особистості, що, у свою чергу, стимулює внутрішню мотивацію [1, с. 111].

Досвід доводить, що рольова гра виступає як потужний арсенал мотиваційних засобів, які роблять використання всіх видів мовленнєвої діяльності виправданим, ситуативно обумовленим. Вона надає змогу зануритись у змодельовану соціально-психологічну реальність і уможливити перетворення дистантних мотивів на близькі, актуальні. Саме тому при вивченні іноземної мови майбутніми судноводіями міжнародних рейсів викладач повинен постійно пам'ятати про резерви мотивації й уміло

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

використовувати їх у ході роботи над змістовим компонентом рольової гри.

Таким чином, застосування ігрової діяльності є ефективним засобом оптимізації, забезпечення продуктивності процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв.

Ознайомлюючись з правилами організації ігор, переговорів, з набором формул етикету, з культурологічним аспектом їх проведення, студенти активізують лінгвопізнавальну мотивацію. Автентичність комунікативних завдань і форм роботи, наближеність до реальних ситуацій ділового спілкування сприяє розвитку й підтриманню належного рівня навичок спілкування майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів.

Неабияке значення для формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів має дискусія. Під час дискусії відбувається публічне обговорення важливого питання. Крім того, вона передбачає обмін думками між студентами або викладачами і студентами. У процесі дискусії в майбутніх судноводіїв міжнародних рейсів розвивається самостійне мислення, уміння обстоювати власні погляди, аналізувати й аргументувати твердження, критично оцінювати чужі і власні судження.

Під час дискусії її учасники обговорюють наукові висновки, дані, що потребують підготовки за джерелами, які містять ширшу інформацію, ніж підручник. Дискусія спрямовується не лише на засвоєння нових знань, а й на створення емоційно насиченої атмосфери, яка б сприяла глибокому проникненню в істину [2, с. 154].

Серед різноманітних форм навчальної роботи у вищому морському навчальному закладі (семінари, лекції, самостійна робота студентів та інші) чільне місце посідають практичні заняття, тому що саме вони є «однією із найпоширеніших форм організації навчального процесу у вищій школі» [2, с. 185].

Наприклад, у Херсонській державній морській академії практичні заняття з англійської мови мають систематичний характер і відбуваються п'ять разів на тиждень. Такі заняття спрямовані на поглиблення й розширення знань та мають на меті навчити студентів розв'язувати специфічні завдання за спеціальністю. До того ж, дотримуючись правил англійської мови в судноводінні, майбутні фахівці постійно занурюються в іншомовне середовище, яке для них створюють викладачі.

Отже, кейс-метод, ігрова діяльність, дискусії, практичні заняття є дуже ефективними для формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв. Не менш дієвими можуть бути й інші форми і методи організації навчальної діяльності студентів у вищому морському навчальному закладі. Проте ефективність формування соціокультурної компетентності майбутніх судноводіїв у процесі соціально-гуманітарної підготовки значною мірою залежить від уміння викладача добирати й застосовувати відповідні форми і методи навчання.

Література:

1. Ананьева М. В. Рольова гра як ефективний засіб розвитку інтегративного мотиву у вивченні іноземної мови / М. В. Ананьева, Г. І. Бокшань // Новітні тенденції навчання іноземної мови за професійним спрямуванням: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (7-8 квітня 2011 року, м. Херсон). – Херсон: Видавництво Херсонського державного морського інституту, 2011. – 220 с.
2. Фицула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / М. М. Фицула. – 2-ге вид., доп. – К.: Академвидав, 2010. – 456 с.

Мартиненко В. Ф., Сагач Г. М.*

**«ВІН ГОВОРИТЬ ІЗ МАЙБУТНІМИ ВІКАМИ...»,
АБО ПАСХА СЕРЦЯ МИХАЙЛА БЕЛЕНЯ**

*«Nosce tempus! Пізнай час!»
(Лат. афоризм)*

*«На світі є кого любить.
І без користі».
(Тарас Шевченко)*

*«Нікого в світі – час і ти...».
(Микола Вінграновський)*

*«Я продовжую йти, допоки маю
силу від Бога».
(Михайло Белень)*

...Благословенне Закарпаття – чарівний край високих гір і міцних людей, активних і творчих особистостей, знакових постатей, світочів науки, культури, освіти, мистецтва, про яких великий філософ Микола Лоський сказав би як «субстанціальних діячів», бо увесь світ побудований так, що все іманентне усьому, тобто усі істоти свідомо чи несвідомо мають при собі життя один одного.

Благословенне Закарпаття – оаза соборності віри і моралі, слова і діла, матеріального та ідеального в смерековій колісці полікультурності, поліетнічності, полірелігійності нашого світу.

Висота древніх Карпатських гір, краса вічнозеленого смерекового краю, осонченість щедрих полонин і непрості умови життя закарпатців (бойків, лемків, гуцулів, русинів) сформувавши їх особливу гуманітарну ауру – великих серцями і трудами перед Небом і Землею, пам'яттю предків і хвалою нащадків.

Тут кожен змалку прагне до міцних зв'язків із Богом, родоводом, народом, своїм корінням, аби досягти повноти буття у Богові, Який є Істина, Життя, Шлях, Добро, Правда, Краса...

За Миколою Лоським, особистість є істота, яка володіє творчою силою і свободою, вона вільно творить своє життя, здійснюючі дії у часі і просторі. В особистості слід розрізняти першодану Богом створену сутність і творені нею самою вчинки.

---

* © Мартиненко В. Ф., Сагач Г. М.